

Prof. univ. dr. **Anastasiu Crișu**
Facultatea de Drept a Universității din București

Drept procesual penal. Partea generală

conform noului Cod de procedură penală

Ediția a 4-a, revizuită și actualizată

Capitolul al III-lea. Probleme legate de competența în materie penală

Secțiunea 1. Prorogarea de competență

200. Noțiune și cazuri. Prorogarea de competență constă în **prelungirea competenței normale a organelor judiciare asupra unor cauze care, de regulă, revin altor organe judiciare**^[1]. Deși nu este folosită în terminologia Codului de procedură penală, noțiunea este des întâlnită în doctrină și invocată în practica judiciară în legătură cu materia competențelor.

De esența prorogării este extinderea unei instituții peste limitele sale normale^[2] sau, într-o altă exprimare, extinderea competenței unui organ judiciar și asupra unor infracțiuni sau persoane care nu îi sunt date în competență potrivit normelor obișnuite^[3]. Extinderea competenței ca urmare a aplicării regulilor prorogării poate avea loc **numai în favoarea unui organ judiciar de același grad sau a unuia de grad superior**^[4] și **numai în cazurile prevăzute de lege**, fără a exista posibilitatea invocării și a altor situații, cu același efect. Prorogarea este permisă atât în faza urmăririi penale, cât și la instanța de judecată și este justificată de necesitatea aflării adevărului în cazurile în care este necesar un cadru procesual adecvat, având în vedere legătura dintre infracțiuni sau persoanele care le-au comis.

Este posibil ca între o infracțiune de competența unui organ de urmărire penală și alte infracțiuni de competență diferită să existe legături care impun soluționarea lor reunită. În alte cazuri, un inculpat, prin calitatea pe care o avea la data săvârșirii infracțiunii, poate determina, în raport cu ceilalți inculpați în aceeași cauză, competența altei instanțe.

Din examinarea textelor de lege se constată faptul că prorogarea este determinată în mare măsură de legăturile existente între anumite infracțiuni, soluționarea reunită fiind impusă de **o bună administrare a justiției**.

Cazurile de prorogare de competență permise de lege sunt: reunirea cauzelor, chestiunile prealabile și situațiile impuse de schimbarea încadrării juridice sau a calificării juridice a faptei ce face obiectul judecății.

201. Reunirea cauzelor

201.1. Cazuri de reunire. Între infracțiunile comise pot exista legături determinate de faptul că sunt comise în același timp, de aceleași persoane sau unele sunt săvârșite pentru ascunderea altora. Judecarea separată a acestor infracțiuni nu ar oferi posibilitatea surprinderii aspectelor relevante, astfel încât soluția adoptată să corespundă unei evaluări cât mai corecte din punct de vedere penal. Existența acestor legături între

---

[1] I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *op. cit.*, p. 186.

[2] N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. I, p. 306.

[3] GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 270.

[4] V. RĂMUREANU, *Competența penală a organelor judiciare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 62.

infracțiuni, datorită necesităților de natură penală, a determinat crearea unui cadru procesual care să permită judecarea în același timp și de către aceeași instanță a acestor cazuri.

Dispozițiile procesuale (art. 43 CPP) impun soluționarea reunită a cauzelor **din considerente de natură penală**, întrucât oferă posibilitatea organelor judiciare să examineze toate împrejurările ce au determinat săvârșirea faptelor prevăzute de legea penală și în final să pronunțe o hotărâre care să corespundă scopului legii penale. Cazurile de reunire sunt **asemănătoare celor din reglementarea anterioară**, cu precizarea că, în actuala reglementare, pentru unele cazuri, reunirea este obligatorie^[1].

În temeiul art. 43 alin. (2) CPP, instanța **poate dispune** reunirea cauzelor, dacă prin aceasta nu se întârzie judecata, în următoarele situații (reunirea facultativă):

- a) când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană;
- b) când la săvârșirea unei infracțiuni au participat două sau mai multe persoane^[2];
- c) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru buna înfăptuire a justiției^[3].

Pe lângă faptul că prorogarea de competență în cazul reunirii facultative a cauzelor este determinată de strânsa legătură dintre două sau mai multe cauze penale, reunirea lor este considerată ca necesară, întrucât oferă posibilitatea unei soluții mult mai judicioase.

În alte situații, prevăzute la art. 43 alin. (1) CPP, instanța **va dispune în mod obligatoriu** reunirea cauzelor (reunirea obligatorie):

- a) în cazul infracțiunii continuate;
- b) în cazul concursului formal de infracțiuni;
- c) în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune (infracțiunea complexă, de obicei etc.).

În cazul reunirii obligatorii, cauza penală, deși cuprinde o pluralitate de acte materiale, de fapte penale sau inculpați, formează totuși, prin natura sa ori prin voința legii, o

---

^[1] În vechiul cod, din reglementarea disjungerii (art. 38) reieșea că prorogarea (reunirea) era obligatorie, întrucât disjungerea nu era posibilă.

^[2] În afara participației, codul impune, prin dispozițiile art. 44 alin. (3), ca **tănuirea, favorizarea infractorului și nederunțarea unor infracțiuni** să fie de competența instanței care judecă infracțiunea la care acestea se referă, iar dacă competența după calitatea persoanelor aparține unor instanțe de grad diferit, competența de a judeca toate cauzele reunite să revină instanței superioare în grad.

^[3] Cu privire la acest aspect, Codul de procedură penală din 1968 institua în art. 34 următoarele cazuri în care între două sau mai multe infracțiuni exista legătură și reunirea cauzelor se impunea pentru buna înfăptuire a justiției: a) când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite prin acte diferite, de una sau de mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc; b) când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite în timp ori în loc diferit, după o prealabilă înțelegere între infractori; c) când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlesni sau a ascunde comiterea altei infracțiuni ori este săvârșită pentru a înlesni sau a asigura sustragerea de la răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni; d) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru o bună înfăptuire a justiției.

unitate ce impune judecarea întregului complex de fapte și persoane de către aceeași instanță^[1].

Împrejurările care determină reunirea obligatorie sunt mult mai accentuate, întrucât, dacă în primul caz de prorogare se reunesc mai multe infracțiuni care au o abordare distinctă, în cazurile prevăzute de art. 43 alin. (1), legăturile interne generează o unitate (naturală sau legală) între actele, faptele săvârșite sau între inculpați, care face necesară judecarea lor reunită.

Dispozițiile privind reunirea cauzelor sunt aplicabile și în cazurile în care în fața aceleiași instanțe sunt mai multe cauze cu același obiect [art. 43 alin. (3) CPP]^[2].

201.2. Procedura reunirii cauzelor. Instanța de judecată poate dispune reunirea cauzelor în situațiile prevăzute în lege, dacă acestea se află în curs de judecată la instanțe diferite **în aceeași etapă procesuală**.

Cauzele pot fi reunite de către organul de urmărire penală dacă urmărirea penală se efectuează în același timp pentru toate cauzele, urmând ca instanța să fie sesizată cu judecarea întregii cauze, prin prorogare de competență^[3].

Este posibil însă ca urmărirea penală a cauzelor să se efectueze în perioade de timp diferite, de organe de urmărire penală diferite, cu consecința pe plan procesual a sesizării unor instanțe diferite de același grad sau de grad diferit.

În aceste situații, reunirea este posibilă în cazul în care:

– cauzele ce trebuie reunite **se află în fața primei instanțe**, chiar după desființarea hotărârii (cu trimitere de către instanța de apel) sau casarea hotărârii^[4] [art. 45 alin. (2) CPP].

Cazul de reunire este posibil dacă urmărirea penală a fost efectuată pentru cauzele conexe de organe de urmărire penală care au sesizat mai multe instanțe judecătorești, competente potrivit regulilor generale de competență, iar judecarea lor în primă instanță are loc în aceeași perioadă;

– cauzele ce trebuie reunite se află în curs de soluționare **la instanța de apel**.

Dacă nu sunt îndeplinite aceste condiții, cauzele nu pot fi reunite, aplicarea regulilor de prorogare fiind posibilă dacă ulterior, în derularea procedurilor, sunt îndeplinite condițiile prorogării^[5].

Reunirea cauzelor se dispune prin **încheiere**, la cererea procurorului, a părților, a persoanei vătămate și din oficiu, de către instanța competentă [art. 45 alin. (1)]. În

[1] GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 271.

[2] De exemplu, un condamnat formulează mai multe cereri de contopire sau de reabilitare care sunt înregistrate succesiv pe rolul aceleiași instanțe.

[3] Potrivit art. 63 CPP.

[4] Formularea corespunde reglementării din art. 37 alin. (1) CPP 1968, însă precizarea din textul în vigoare **nu mai este de actualitate**. Potrivit reglementării anterioare, **casarea** hotărârii se dispunea în cazul admiterii recursului, cale ordinară de atac (potrivit codului anterior), iar în prezent recursul este reglementat sub forma recursului în casație, cale extraordinară de atac, și casarea privește o hotărâre definitivă a instanței de apel. Este puțin probabil ca legiuitorul să justifice menținerea formulării anterioare a textului referitor la casare, ca o aplicație a dispozițiilor art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) privind recursul în casație.

[5] GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 330.

redactarea inițială nu era prevăzut și dreptul persoanei vătămate de a solicita reunirea cauzelor, textul fiind completat cu această mențiune prin O.U.G. nr. 18/2016.

Încheierea instanței **poate fi atacată numai odată cu fondul cauzei**, ceea ce pune sub semnul întrebării efectul său, întrucât, la momentul soluționării căii de atac, există deja soluția în cauzele reunite.

201.3. Stabilirea competenței în caz de reunire a cauzelor. Odată stabilită necesitatea prorogării (cazul de reunire), trebuie identificată instanța care urmează să judece cauzele reunite. Determinarea instanței se va face după următoarele **reguli**:

– când competența, în raport cu diferiții făptuitori ori diferitele fapte, aparține, potrivit legii, mai multor instanțe de grad egal, competența de a judeca toate faptele și pe toți făptuitorii revine **instanței mai întâi sesizate**;

– în cazul în care competența, după natura faptelor sau după calitatea persoanelor, aparține unor instanțe de grad diferit, cauzele reunite vor fi judecate de **instanța superioară în grad**;

– dacă dintre instanțele pe rolul cărora se află cauzele ce vor fi reunite una este civilă, iar alta militară, competența revine **instanței civile**;

– dacă instanța militară este superioară în grad, competența revine **instanței civile echivalente în grad cu instanța militară**.

Potrivit art. 44 alin. (2) CPP, competența de a soluționa cauzele reunite ca urmare a prorogării **rămâne dobândită instanței**, chiar dacă pentru fapta sau pentru făptuitorul care a determinat competența acestei instanțe s-a dispus disjungerea sau încetarea procesului penal ori s-a pronunțat achitarea. Precizarea este firească, întrucât soluțiile de încetare a procesului penal sau de achitare sunt pronunțate după terminarea judecării. Instanța desemnată să soluționeze cauzele reunite își pierde însă competența dacă ulterior schimbă încadrarea juridică a faptelor, iar infracțiunea este de competența altei instanțe. Cauza nu este trimisă însă altei instanțe dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 49 alin. (1) CPP^[1] privind competența în caz de schimbare a încadrării juridice.

Cauzele care au ca obiect **tăinuirea, favorizarea și nedenunțarea unor infracțiuni** sunt de competența instanței care judecă infracțiunea la care acestea se referă. Dacă competența după calitatea persoanelor aparține unor instanțe de grad diferit, competența de a judeca toate cauzele reunite revine instanței superioare în grad [art. 44 alin. (3) CPP].

Potrivit acestor dispoziții, instanța competentă să judece, de exemplu, infracțiunea din care provine bunul tănuit este competentă să soluționeze și infracțiunea de tănuire. Această regulă operează numai în cazul în care ambele infracțiuni corelative (atât cea condițională, cât și cea condiționată) sunt în același timp urmărite și se impune reunirea cauzelor. Dacă, din diferite motive, infracțiunea condițională nu este în același timp urmărită, competența de a judeca infracțiunea condiționată (tănuirea, favorizarea, nedenunțarea unor infracțiuni) revine instanței competente ca infracțiune

[1] *Idem*, p. 267.

de sine stătătoare^[1]. Această soluție este justificată, întrucât reunirea este posibilă când cauzele se află în aceeași fază și etapă procesuală.

Având în vedere cadrul procesual specific camerei preliminare, legea **nu prevede posibilitatea reunirii cauzelor în această procedură**, la care în forma sa inițială nu aveau acces toate părțile, iar obiectul acesteia îl constituie aspecte de legalitate a urmăririi penale.

Dispozițiile privind reunirea cauzelor, competența în caz de reunire și procedura de reunire se aplică în mod corespunzător și în cursul urmăririi penale [art. 63 alin. (1) CPP]. Nu sunt însă aplicabile dispozițiile art. 44 alin. (2), specifice numai fazei judecătii.

202. Chestiunile prealabile. În unele cazuri, soluționarea raportului de drept penal de către instanța penală investită cu judecarea unei cauze impune cu necesitate mai întâi rezolvarea unor chestiuni prealabile, care prin natura lor sunt de competența altei instanțe. Potrivit art. 52 alin. (1) CPP, instanța penală poate să judece o chestiune prealabilă soluționării cauzei, chiar dacă prin natura sa aparține unui alt domeniu judiciar și ar fi de competența altei instanțe (civilă, administrativă etc.).

Pentru ca o astfel de împrejurare să constituie o chestiune prealabilă, trebuie să **aibă caracter de condiție de fapt sau de drept** pentru soluționarea cauzei respective^[2] și trebuie să **între în competența organelor judiciare**.

Constituie obiect al chestiunilor prealabile **aspecte care vizează soluționarea fondului cauzei** (de exemplu, stabilirea conținutului constitutiv al infracțiunii, existența unor cauze justificative sau de neimputabilitate, cauze care înlătură caracterul penal al faptei, stabilirea încadrării juridice etc.) și care sunt de natură extrapenală (de drept civil, drept administrativ, dreptul muncii etc.). De exemplu, în cazul infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul, pot fi puse în discuție și, ulterior, rezolvate aspecte referitoare la natura atribuțiilor de serviciu ale autorului infracțiunii, calitatea sa, pentru a se putea reține infracțiunea de abuz în serviciu sau purtare abuzivă. În cazul angajării răspunderii persoanelor juridice, ar putea constitui chestiuni prealabile aspecte ce țin de îndeplinirea condițiilor prevăzute de legea civilă privind constituirea, statutul acestora ori obiectul de activitate. De asemenea, aspecte ce țin de dreptul familiei pot constitui obiect al chestiunilor prealabile privind gradele de rudenie, calitatea de soț etc.

Chestiunea prealabilă va fi soluționată de instanța penală **cu respectarea regulilor și mijloacelor de probațiune privitoare la materia căreia îi aparține acea chestiune** [art. 52 alin. (2) CPP]. Dacă chestiunea prealabilă este de natură civilă, urmează a se aplica regulile și mijloacele de probă din dreptul civil și dreptul procesual civil, dacă este de domeniul dreptului muncii, regulile aplicabile sunt ale acestei materii. În

^[1] În acest sens, V. RĂMUREANU, *op. cit.*, p. 147.

^[2] V. DONGOROZ ȘI COLAB., *op. cit.*, vol. V, p. 145. Trebuie deosebite chestiunile prealabile de **chestiunile preliminare**, care nu influențează soluționarea fondului cauzei, dar se rezolvă înaintea acestuia. De exemplu, rezolvarea unei cereri de abținere sau de recuzare poate fi considerată o chestiune preliminară, care, deși este rezolvată înaintea soluționării fondului cauzei, nu influențează modul de rezolvare.

aceste cazuri, se constată o prorogare de competență a instanței penale, **care rezolvă chestiuni prealabile, chiar dacă prin natura lor sunt de competența altei instanțe.**

În doctrină se susține faptul că o chestiune prealabilă poate fi și de natură penală, de exemplu, în cazul infracțiunilor corelative, când de existența unei infracțiuni depinde soluționarea altei infracțiuni (cum este cazul infracțiunii de tăinuire prevăzute în art. 270 CP și al infracțiunii din care a provenit bunul tăinuit)^[1].

Prorogarea poate interveni și într-o altă ipoteză, când chestiunea prealabilă a fost rezolvată de o altă instanță. Este posibil ca împrejurarea cu caracter prealabil, de altă natură decât cea penală, să fi fost deja soluționată de instanța competentă, printr-o hotărâre definitivă. În aceste cazuri, hotărârea definitivă a instanței (care nu este o instanță penală) are **autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii** [art. 52 alin. (3) CPP]. Precizarea din finalul alineatului („cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii”) constituie o noutate față de reglementarea anterioară, astfel încât numai instanța penală poate decide cu privire la aspectele de natură penală ale cauzei; autoritatea de lucru judecat privește chestiunile prealabile în legătură cu care s-au pronunțat deja alte instanțe decât cele penale și care sunt de altă natură, privitoare la altă materie decât cele referitoare la existența infracțiunii.

Determinat de prevederile Codului de procedură penală din 1936, în doctrină s-a făcut distincție între noțiunea de chestiune prealabilă și noțiunea de **chestiune prejudicială**. Chestiunea prejudicială constituie o împrejurare de care, de asemenea, depinde soluționarea cauzei, însă, deosebit de regimul juridic al chestiunii prealabile (regula constă în faptul că instanța care judecă fondul cauzei soluționează și chestiunea prealabilă), chestiunea prejudicială este soluționată în prealabil, însă **de o altă instanță** decât cea pe rolul căreia se află cauza a cărei soluționare este subordonată respectivei chestiuni^[2]. Așadar, chestiunea prejudicială este, de asemenea, prealabilă fondului cauzei, însă legea prevede că este soluționată de către altă instanță.

Dispozițiile art. 44 alin. (1) CPP 1968, similare reglementării actuale, au înlăturat problematica chestiunilor prejudiciale, întrucât legea procesuală penală nu mai cuprindea astfel de cazuri, iar toate situațiile de acest fel au natura juridică a unor chestiuni prealabile și sunt soluționate de instanța penală^[3].

În reglementarea civilă actuală există dispoziții care impun un alt tratament, **similar celui al unei chestiuni prejudiciale**: potrivit art. 440 C. civ., denumit „Efectele stabilirii filiației asupra unui proces penal”, se prevede că, „În cazul infracțiunilor a căror calificare presupune existența unui raport de filiație care nu este legal stabilit, hotărârea penală nu poate fi pronunțată înainte de rămânerea definitivă a hotărârii civile privitoare la raportul de filiație”.

---

^[1] V. DONGOROZ ȘI COLAB., *op. cit.*, vol. V, p. 146-147. Într-o altă opinie, se susține că o chestiune prealabilă „trebuie să fie în primul rând de altă materie decât cea penală, căci o chestiune penală cade în competența instanței penale”; în acest sens, GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 270.

^[2] V. DONGOROZ ȘI COLAB., *op. cit.*, vol. V, p. 145.

^[3] N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. I, p. 318.

203. Disjungerea. Potrivit art. 46 CPP, pentru motive temeinice privind mai buna desfășurare a judecării, instanța poate dispune disjungerea acesteia **cu privire la unii dintre inculpați sau la unele dintre infracțiuni**. Disjungerea constituie o operațiune cu aceeași justificare ca și reunirea cauzelor (în interesul înlăturării în mai bune condiții a actului de justiție), dar în sens invers: prin disjungere se separă una sau mai multe cauze din complexul de cauze aflate în stare de conexitate, care privesc unii dintre infractori sau unele infracțiuni.

Disjungerea trebuie bine motivată, astfel încât separarea să nu influențeze în mod negativ rezolvarea unitară a cauzei. Poate constitui **temei al disjungerii**, de regulă, invocarea unor împrejurări obiective sau necesitatea rezolvării **cu precădere** a anumitor aspecte, încât interesul separării cauzelor îl depășește pe cel al rezolvării reunite a acestora^[1].

Disjungerea se dispune din oficiu, la cererea procurorului sau a părților. În lege nu se prevede și dreptul persoanei vătămate de a formula cerere de disjungere, cu toate că interesul său procesual în rezolvarea laturii penale a cauzei îl justifică mai mult decât în cazul unor părți, de exemplu, partea civilă sau partea responsabilă civilmente.

În temeiul art. 44 alin. (2) CPP, competența judecării cauzelor reunite rămâne dobândită, chiar dacă pentru fapta sau pentru făptuitorul care a determinat competența unei anumite instanțe s-a dispus disjungerea. În practică s-a decis că încheierea prin care se dispune disjungerea cauzei sau se respinge cererea de disjungere nu poate fi atacată separat^[2], însă **poate fi atacată odată cu fondul**.

În cazul **exercitării acțiunii civile în procesul penal**, legea permite disjungerea celor două acțiuni, dacă rezolvarea pretențiilor civile ar determina depășirea termenului rezonabil de soluționare a acțiunii penale.

Nu este permisă disjungerea laturii civile de cea penală în cauzele în care stabilirea vinovăției inculpatului, individualizarea pedepsei sau încadrarea juridică a faptelor se raportează la întinderea pagubei produse prin infracțiune.

Disjungerea acțiunii civile se dispune dacă soluționarea acesteia determină depășirea termenului rezonabil de soluționare a acțiunii penale sau judecarea împreună a ambelor laturi ale procesului, din cauze obiective, nu poate fi asigurată^[3]. Soluționarea acțiunii civile rămâne în continuare în competența instanței penale, iar încheierea de disjungere este **definitivă**.

204. Prorogarea de competență în cazul schimbării încadrării juridice sau al schimbării calificării faptei. Cele două noțiuni – încadrarea juridică și calificarea juridică – au semnificații deosebite, **încadrarea este stabilită de către organele judiciare**, prin indicarea textului din legea penală încălcat de inculpat, apreciindu-se că există o concordanță între conținutul legal și conținutul concret al infracțiunii, iar **calificarea faptei de către legiuitor, prin lege**, în care este menționat conținutul infracțiunii. Urmând aceeași logică, **schimbarea încadrării** este de competența organelor judiciare, iar **schimbarea calificării** aparține legiuitorului.

[1] *Idem*, p. 311.

[2] C.S.J., dec. nr. 2675/2001, în B.J. 2001, p. 265-266.

[3] I.C.C.J., dec. pen. nr. 6281/2004, în B.J. 2004, p. 847.

Potrivit art. 49 alin. (1) CPP, instanța sesizată cu judecarea unei infracțiuni rămâne competentă a o judeca, chiar dacă, **după schimbarea încadrării juridice, infracțiunea este de competența instanței inferioare**. Prorogarea de competență există dacă apar elemente noi, reieșite din probele administrate de către instanță, care impun schimbarea încadrării juridice, iar noua încadrare atrage competența unei alte instanțe, inferioară în grad.

Deosebit de reglementarea anterioară, **legea nu mai cuprinde dispoziții cu privire la momentul de la care poate opera prorogarea** [potrivit art. 41 alin. (1) CPP 1968, schimbarea încadrării putea interveni după efectuarea cercetării judecătorești]. Prorogarea este justificată și de implicarea instanței în judecarea cauzei, încât trimiterea la instanța căreia i-ar reveni competența ar întârzia pronunțarea soluției. Schimbarea încadrării poate fi dispusă ca urmare a administrării probelor de către instanță, nu doar din examinarea situației de fapt expuse în actul de sesizare. Întrucât nu sunt precizări în legătură cu procedura schimbării încadrării, vor fi aplicabile dispozițiile cu caracter general prevăzute la art. 386 CPP.

Dacă în raport cu probele administrate instanța a schimbat încadrarea juridică într-o infracțiune de competența materială a unei instanțe superioare în grad, **prorogarea de competență nu va opera**, iar instanța trebuie să dispună declinarea competenței și trimiterea dosarului către instanța superioară.

Schimbarea încadrării juridice este determinată de împrejurări noi apărute în urma administrării probelor și **produce consecințe numai în ceea ce privește competența materială**.

În conformitate cu art. 49 alin. (2) CPP, **schimbarea calificării faptei** printr-o lege nouă, intervenită în cursul judecării cauzei, nu atrage necompetența instanței de judecată, **afară de cazul când prin acea lege s-ar dispune altfel**. Dacă nu se dispune altfel prin legea nouă, instanța inițial sesizată continuă judecata, extinzându-se astfel competența, chiar dacă, potrivit legii noi, calificarea dată faptelor atrage o altă competență.

Aceste cazuri de prorogare **operează numai în faza judecării**.

Secțiunea a 2-a. Incompatibilitatea, abținerea și recuzarea

205. Considerații generale. În doctrină, implicarea judecătorului în activitatea judiciară este raportată la conceptul de capacitate de exercițiu generală și capacitate de exercițiu specifică^[1].

Capacitatea de exercițiu generală semnifică îndeplinirea de către cel care vrea să dețină calitatea respectivă a condițiilor prevăzute de regulă în actele normative care reglementează activitatea judiciară^[2] și este dobândită prin **numirea sa în funcție** în condițiile legii, în cadrul organului din sistemul judiciar. După învestirea sa, judecătorul

[1] TR. POP, *op. cit.*, vol. II, p. 264-265; GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 226.

[2] Calitatea de judecător se dobândește prin numirea în funcție de către Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, conform art. 31-33 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor. Poate fi judecător persoana care are cetățenia română, domiciliul în România și capacitate deplină de exercițiu, este licențiată în drept, nu are antecedente penale sau cazier fiscal și se bucură de o bună

dobândește dreptul de a funcționa (ca membru al completului de judecată) la instanța respectivă și de a îndeplini acte și dispune măsuri valabile conform exercițiului funcției sale.

Capacitatea de exercițiu specifică constă în posibilitatea judecătorului de a-și exercita atribuțiile în cauze concrete, adică de a fi judecătorul unei anumite cauze^[1]. În timp ce capacitatea generală, după cum sugerează și denumirea, are caracter general, abstract, capacitatea specifică are caracter concret și este **apreciată în legătură cu o anumită cauză**.

Având în vedere multitudinea de situații cu caracter personal sau judiciar în care este prezent judecătorul, este posibil ca unele dintre ele să afecteze capacitatea specifică de exercițiu, astfel încât acesta să nu fie compatibil cu cerințele capacității generale într-o cauză concretă^[2].

Incompatibilitatea poate fi determinată de faptul că judecătorul sau alt subiect procesual supus interdicțiilor prevăzute de lege, care deține sau a deținut o anumite poziție procesuală într-o cauză penală, este prezent în aceeași cauză, într-o altă **poziție procesuală care este incompatibilă cu cea dintâi**^[3] (de exemplu, judecătorul care a participat la judecarea cauzei nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale de atac).

Incompatibilitatea poate fi determinată și de **stări extraprocesuale** în care se poate afla subiectul procesual (de exemplu, rudenie, suspiciuni de interes).

Încrederea în justiție se bazează pe faptul că persoanele care își desfășoară activitatea ca organe judiciare au o pregătire profesională corespunzătoare, calitate dublată de corectitudine și obiectivitate. Totuși, în unele cazuri, activitatea desfășurată de o persoană în calitate de organ judiciar poate fi pusă sub semnul neîncrederii^[4]. Pentru aceste cazuri, în care prezumția de obiectivitate și imparțialitate este pusă sub semnul îndoielii, legiuitorul a instituit un mecanism compus din **remedii procesuale** prin intermediul cărora un subiect oficial din cadrul organelor judiciare este înlăturat sau se abține de la rezolvarea unei cauze penale concrete.

206. Noțiunea de „imparțialitate a instanței”. Imparțialitatea constituie una dintre condițiile prevăzute de art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului

---

reputație, cunoaște limba română și este aptă, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției [art. 14 alin. (2) din Legea nr. 303/2004].

^[1] GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 226.

^[2] Potrivit legii, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, trebuie să fie imparțiali, având libertate deplină în soluționarea cauzelor deduse judecării, în conformitate cu legea și în mod imparțial, cu respectarea egalității de arme și a drepturilor procesuale ale părților. Ei trebuie să ia decizii fără niciun fel de restricții, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții, directe ori indirecte, din partea oricărei autorități, fie chiar autorități judiciare. Hotărârile pronunțate în căile de atac nu intră sub imperiul acestor restricții. Scopul independenței judecătorilor constă inclusiv în a garanta fiecărei persoane dreptul fundamental de a fi examinat cazul său în mod echitabil, având la bază doar aplicarea legii [art. 2 alin. (3) din Legea nr. 303/2004].

^[3] V. DONGOROZ ȘI COLAB., *op. cit.*, vol. V, p. 152.

^[4] I. NEAGU, *op. cit.*, p. 309.

cu privire la un tribunal (instanță): în sensul acestor prevederi, orice persoană are **dreptul la judecarea cauzei sale de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege**. Indiferent de denumirea pe care o are acest tribunal în sistemul național de drept, el trebuie să fie independent, imparțial și stabilit prin lege, cerințe care constituie garanții ale justițiabilului în soluționarea cauzei sale și care se înscriu în sfera garanțiilor procesului echitabil.

Dacă independența tribunalului se evaluează prin raportare la procedura de numire (de către putere) a judecătorilor și a asigurării inamovibilității lor, imparțialitatea (față de părți) este analizată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin prisma existenței unei imparțialități subiective (demers subiectiv) și a unei imparțialități obiective (demers obiectiv).

Imparțialitatea subiectivă presupune ca judecătorul cauzei să nu fi favorizat sau, dimpotrivă, defavorizat părțile, acționând cu părtinire personală sau prejudecăți.

Întrucât imparțialitatea subiectivă pune în discuție „forul interior” al judecătorului, s-a apreciat că aceasta **se prezumă** până la proba contrară, indiferent dacă este vorba despre un magistrat de profesie sau despre persoane specializate în diferite domenii de activitate, care participă, alături de magistrați, la soluționarea unor litigii^[1]. În jurisprudența Curții Europene, imparțialitatea constă în absența oricărei prejudecăți sau a oricărei idei preconceptuate referitoare la soluționarea unui proces^[2].

Prin **imparțialitatea obiectivă** (demers obiectiv) se urmărește a se stabili dacă judecătorul oferă toate garanțiile suficiente spre a exclude, în persoana lui, orice **bănuială legitimă**^[3]. Privește mai mult felul în care este organizat sistemul judiciar, de exemplu, cum este reglementată separația funcțiilor judiciare, încât să se evite cumulul de funcții exercitate în aceeași cauză, sau dacă judecătorul poate să intervină, într-un alt ciclu procesual (căile de atac), în soluționarea aceleiași cauze.

Imparțialitatea obiectivă a tribunalului constă în a determina dacă, independent de conduita personală a membrilor săi, unele împrejurări sau fapte ce se pot verifica autorizează punerea în discuție a imparțialității lor.

În acest domeniu, chiar și **aparențele** au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică instanțele trebuie să inspire justițiabililor încredere deplină^[4]. Judecătorul nu numai că trebuie să fie imparțial, dar trebuie să se și vadă că este imparțial. În aceste condiții, orice judecător sau un alt subiect oficial despre care se poate crede că nu ar fi pe deplin imparțial cu privire la judecarea unei cauze pe care o are spre soluționare este obligat să se abțină să o examineze^[5]. În caz contrar, ulterior, acesta poate fi recuzat în condițiile legii de către ceilalți participanți implicați în soluționarea cauzei respective.

---

^[1] C.E.D.O., cauza *Ettl și alții c. Austriei*, Hotărârea din 23 aprilie 1987, citată în C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 476.

^[2] C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 494.

^[3] C.E.D.O., cauza *Ferrantelli și Santangelo c. Italiei*, Hotărârea din 7 august 1996, în C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 475.

^[4] C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 496. Considerăm că aprecierea este valabilă nu numai pentru justițiabili, ci în general pentru toți membrii societății.

^[5] C.E.D.O., cauza *Kristiansen c. Norvegiei*, Hotărârea din 17 decembrie 2015, § 51.